

Uzņēmēji pieprasa sakārtot akciju opciju piešķiršanu darbiniekiem Latvijā

Zane Atlāce - Bistere, 2019. gada 19. jūnijs plkst. 8:50

<https://www.db.lv/zinas/uznemeji-pieprasa-sakartot-akciju-opciju-pieskirsanu-darbiniekiem-latvija-488362#2>

PUBLICITĀTES FOTO

Cīņa par ierobežoto darbinieku resursu pieprasītās profesijās, piemēram, informācijas tehnoloģijās, kļūst aizvien skarbāka. Darba devējiem jāizdomā aizvien jaunas metodes, kā ieinteresēt un noturēt darbiniekus. Īpaši tas attiecas uz jaunuzņēmumiem, kas sāk vien ar ideju, nezinot, vai kādreiz izdosies to padarīt finansiāli veiksmīgu.

ASV šis jautājums tiek risināts, plaši izmantojot akciju opciju piešķiršanu darbiniekiem. Gan Latvijā, gan citur Eiropā normatīvais regulējums šādu iespēju vienkāršā veidā neparedz. Pērn novembrī 30 Eiropas jaunuzņēmumi vērsās pie politiķiem, aicinot veikt reformas un sakārtot akciju opciju piešķiršanu. Izplatot atklātu vēstuli, jaunuzņēmumu dibinātāji vērsa uzmanību uz šī instrumenta priekšrocībām konkurences cīņā ar Silīcija ieleju ASV par talantu piesaisti. Viņi norādīja ka ASV uzņēmumos tehniskajiem speciālistiem pieder uz pusi vairāk akciju opciju uzņēmumos, kā tas ir Eiropā.

Turklāt, kā nesen rakstīja *Dienas Bizness*, [pagaidām šāda iespēja ir akciju sabiedrībām, ne SIA](#), tāpēc nozare cer uz šī jautājuma sakārtošanu.

Darbinieku akciju opcijas ir darbinieka tiesības iegūt uzņēmuma akcijas par nominālu cenu vai bez maksas pēc noteikta laika perioda neatkarīgi no uzņēmuma daļu akciju tā brīža patiesās vērtības. Tādējādi darbinieks iegūst iespēju akcijas realizēt un iegūt papildu ienākumus, ja uzņēmuma vērtība ir augusi. Tas ir konkurētspējīgs instruments, jo akciju opciju piešķiršanas un īstenošanas brīdī netiek piemēroti darba algas nodokļi; nodokļi jāmaksā tikai pie akciju pārdošanas.

Lielbritānija ir tā Eiropas valsts, kur šobrīd ir visdraudzīgākie apstākļi akciju opciju piešķiršanai uzņēmumu darbiniekiem. Tur strādā daļa Latvijas jaunuzņēmuma *Giraffe 360* komandas. «Lielbritānijā esošajā uzņēmuma daļā akciju opciju piešķiršana ir sakārtota,» stāsta uzņēmuma valdes loceklis Gints Sloka. «To pašu mēģinājām izdarīt arī Latvijā. Tas prasīja vairākus mēnešus mūsu laika un daudz papīru, tāpēc ir ļoti vajadzīgas pārmaiņas, lai visu padarītu vienkāršāku. Šobrīd uzņēmējam īsti nav saprotams, kurā brīdī nodokļi ir jāmaksā. Tāpat arī būtu nepieciešams samazināt nodokļu slogu par opcijām.»

«No putna lidojuma skatoties, situācija ar darbinieku akciju opciju piešķiršanu ir tāda pati kā Igaunijā, ar kuru mēs sevi mīlam salīdzināt. Taču, kas pietrūkst mums, ir vienkāršība un saprotamība,» par realitāti, ar ko nākas saskarties ikdienā, stāsta *COBALT Latvija* biroja partnere Sandija Novicka. «Šobrīd likums prasa iesniegt Valsts ieņēmumu dienestam (VID) ļoti daudz un sīkas informācijas par piešķirtajām akciju opcijām. Saskaņā ar Valsts valodas likuma prasībām visai dokumentācijai, kas saistīta ar akciju opcijām, ir jābūt latviešu valodā. Parasti tas ir milzīgs apjoms. Turklāt tulki ne vienmēr precīzi var iztulkot starptautiski zināmos un izmantotos terminus, jo latviešu terminoloģija šajā jomā nav attīstīta. Tāpat šobrīd Latvijā arī pēc likumā noteiktā minimālā opciju turēšanas perioda darba devējam nav atļauts atstāt akciju opcijas bijušajiem darbiniekiem bez negatīvām nodokļu sekām. Taču šādu jautājumu risināšana būtu jāatstāj pašu uzņēmumu pārziņā nevis tas jādefinē valstiskā līmenī.»

Šobrīd Latvijā skaidri noteiktas iespējas piešķirt akciju opcijas ir tikai akciju sabiedrībām. Limits ir 10% no pamatkapitāla. Akciju opciju minimālais turēšanas periods ir trīs gadi, kuru laikā darbiniekam jā saglabā darba attiecības. Opcijas nedrīkst atsavināt. Divu mēnešu laikā no opciju piešķiršanas VID ir jāiesniedz paziņojums par šo faktu. Akciju pārdošanas gadījumā darbiniekam ir jāmaksā iedzīvotāju ienākuma nodoklis - 20% no kapitāla pieauguma. Taču akciju sabiedrība ne tuvu nav populārākā uzņēmējdarbības forma. «Šie ierobežojumi noved pie tā, ka uzņēmumi mēģina radīt paši savus risinājumus, kas veido jaunus nodokļu riskus. Un valsts iestādēm ir jābeidz domāt, ka visi ir krāpnieki. Mums tomēr ir svarīgi, ka cilvēki šeit dibina uzņēmumus,» saka *Sorainen* Latvijas biroja vadošā partnere Eva Berlaus.

Change Ventures partneris un *TechHub Riga* dibinātājs Andris K. Bērziņš savukārt uzsver, ka svarīgi ir izšķirt jau darbojošos lielu uzņēmumu intereses no jaunuzņēmumiem: «Kas attiecas tieši uz jaunuzņēmumiem, ir skaidri jāsaprot, ar ko tie atšķiras no citām uzņēmējdarbības formām. Jaunuzņēmuma nākotnes vērtība uzreiz pēc dibināšanas ir pilnībā neprognozējama, tāpēc izmantot esošo kārtību, kas domāta lielām akciju sabiedrībām ar skaidri aprēķināmu uzņēmuma vērtību, nav pareizi. Vajag tādu regulējumu, kur tikai veiksmes gadījumā darbinieks izmanto opciju, un tikai tajā gadījumā arī ir visi izpildes sarežģījumi un arī nodokļu saistības. Mums ir jāpanāk, lai valsts iestādes izprastu jaunuzņēmumu specifiku.»

Reinis Znotiņš - deputāts un Saeimas Informācijas tehnoloģiju un inovatīvas uzņēmējdarbības apakškomisijas vadītājs - savulaik pats bijis pirmais darbinieks šobrīd veiksmīgajā jaunuzņēmumā *Anatomy Next*. Viņš tiešā veidā izbaudīja akciju opciju piešķiršanas labumus: «Tā ir iespēja konkurēt algu ziņā. Jaunuzņēmumiem ir jāspēj piesaistīt millenials paaudzes darbiniekus. Un, ja šie uzņēmumi būs veiksmīgi, viņi darbiniekiem varēs samaksāt vairāk kā korporācijas.» Tāpēc R. Znotiņš sola Saeimas apakškomisijā nemitīgi aktualizēt šo jautājumu, veicināt dialogu starp visām iesaistītajām pusēm, kā arī kopīgi meklēt labāko risinājumu darbinieku akciju opciju piešķiršanas jautājuma sakārtošanai.

Atbalstu sola arī Ekonomikas ministrs Ralfs Nemiro: «Konkurētspējīgs regulējums ir viens no priekšnosacījumiem izcilas uzņēmējdarbības vides radīšanai Latvijā. Redzam, ka labvēlīgs akciju opciju regulējums būs papildu stimuls uzņēmējiem motivēt darbiniekus un noturēt viņus uzņēmumā. Tāpēc apņemos turpināt diskusiju ar nozari un rosināt grozījumus tiesību aktos, salāgojot regulējumu no komerciesību viedokļa un veidojot atbilstošu nodokļu regulējumu.»